

(Kao što kretanjem privatnog vlasništva, njegova bogatstva i bijede - materijalnog i duhovnog bogatstva i bijede - društvo koje nastaje zatiče sav materijal za to formiranje, tako i novonastalo društvo proizvodi kao svoju stalnu zbiljnost čovjeka u tom cjelokupnom bogatstvu njegova bića, bogatog i duboko sveosjetilnog čovjeka.)

Vidimo kako subjektivizam i objektivizam, spiritualizam i materijalizam, djelatnost i trpljenje gube svoju suprotnost, a time i svoje postojanje kao takve suprotnosti, tek u društvenom stanju, (vidi se kako je rješenje teorijskih suprotnosti moguće samo na praktičan način, samo čovjekovom praktičnom energijom, pa njihovo rješenje nije stoga nikako samo zadatak spoznaje nego zbiljski životni zadatak, koji filozofija nije mogla riješiti upravo zato što je isti zadatak shvatila samo kao teorijski zadatak...)

(Vidimo kako je historija industrije i nastalo predmetno postojanje industrije otvorena knjiga čovjekovih suštinskih snaga, osjetilno data čovjekova psihologija koja dosad nije bila shvaćena u svojoj povezanosti s čovjekovom suštinom, nego uvijek samo u vanjskom odnosu korisnosti, jer su ljudi - krećući se unutar otudjenja - shvaćali kao zbiljnost čovjekovih suštinskih snaga i kao akte ljudskoga roda samo opće čovjekovo postojanje, religiju ili historiju u njenoj apstraktno-općoj suštini kao politiku, umjetnost, literaturu itd. U običnoj, materijalnoj industriji (koja se isto tako može shvatiti i kao poseban dio industrije, jer je sva dosadašnja ljudska djelatnost bila rad, dakle industrija, sama po sebi otudjena djelatnost) imamo pred sobom opredmećenje čovjekove suštinske snage u obliku osjetilnih, tuđih, korisnih predmeta, u obliku otudjenja. Ona psihologija za koju je ta knjiga, dakle osjetilno upravo najprisutniji, najpristupačniji dio historije, zatvorena ne može postati zbiljskom, sadržajnom i realnom naukom.) Što da uopće mislimo o nauci koja otmjeno apstrahira od toga velikoga dijela ljudskoga rada i ne osjeća u samoj sebi svoju nepotpunost sve dokle dok joj takvo rašireno bogatstvo ljudskoga djelovanja ne kaže ništa, osim možda nešto što se može reci jednom riječi: "potreba", "prosta potreba"? Prirodne nauke su razvile golemu djelatnost i ovladale stalno rastućim materijalom. Međutim, filozofija im je ostala isto onako tuđa kao što su one ostale tuđe filozofiji. Kratkotrajno ujedinjenje bilo je samo fantastična iluzija. Volja je postojala, ali je nedostajalo snage. Sama historijografija osvrće se na prirodne nauke samo uz put, kao na faktor prosvjećenosti, korisnih pojedinih velikih otkrića. Ali prirodne nauke se pomoću industrije utoliko praktičnije zahvatile u čovjekov život, preoblikovale ga i pripremile čovjekovu emancipaciju, mada su